

še kombinacije simbolov takošno vlastovito značajnost, da jo zastonj iščeš v okrožji rimskih ali keltskih božanstev in njihovih kulturnih predstav: Beršlena, simbola veselja, zdravja, moči v veri starih Slovincov, o kterege čudotvorni moči je znal še Valvazor povedati, ni nikjer najti v družbi simbolov solnca in vode, — na rimsko-slovenskih kamnih pa skorej povsod, kjer je kakošna slika solnčnega božanstva.

Božanstva solnca, bliska, groma in zemlje so vse betve enega naroda častile; — nisem pa do sadaj našel nobene podobščine na kulturnih spomenikih starega Norika in Panonije, na kateri bi bil keltski Jupiter Taranis s svojo mogočno sulico, ali bojni bog Hesus s svojo drevo posekajočo sekuro, ali Tarvos Trigaranos — v bikovi podobi — poleg sebe drevo in na svojem herbtu tri žerjave noseč obražen; — nikjer ni najti keltskega glavnega boga Cerununosa, plešastega bradatega starca z jelenovimi rogmí; nikjer ni keltskega Herkula — Ogmia v podobi starca v ustah ketino deržečega; nikjer ni keltskih zemskih boginj cerealske Cereddwen in Nehalenne. Nehalenne so Kelti posebno radi častili, in imamo še več njenih podobščin: sedečo ženo poleg sebe korpič cvetja ali sadja, tudi psa, listnato drevo, — tudi s kormilom ali na konji jahajočo, psa v krilu deržečo s plajšem ogernjeno itd. (glej Minola, „Beiträge“ str. 107); nikjer ni viditi Druida z dolgo palico, s kačjim jajcem in na nogi s Pentalfom; nikjer ni velikanskih spomenikov druidskega kulta, kakoršne nahajamo na Francozkem; — orjaških kamnatih stebrov, pečnatih ploš s dobljinami — silnih cromlehov, tako imenovanih Longans ali pierres branlantes itd.

Gotovo bi se vse takošne reči mogle najti, ako bi bili kadaj tukaj Kelti stanovito prebivali. Tudi nobeden klasičin pisatelj ne terdi, da bi Norenci in Panoni bili Kelti, in ako Glück terdi, da je ime norenskega kralja Vocio keltsko, ker se je še v tretjem stoletju po Kristusu velel nek francozk škof Vocius, mu tudi mi staro-slovenske imena: Vocej, Vok, Voko, Vok-sa (po obliki kakor: Jar-sa, Mursa, Hnev-sa) pokažemo (glej časopis česk. Mus VI, 67. Peters, v Programu piseškega gimn. let 1857). Ako kdo kje kaj takošnega najde, naj pové; ako kdo pozna keltsko boginjo, ktere ime to pomenja, kar Nutrix-Živa, die Ernährerin, Erhalterin, Lebensspenderin, naj se oglasi!

Jezikoslovne drobtinice.

Na božji van.

Še dijak sem ta izrek doma dostikrat slišal, pa ga še nikolj nikjer nisem bral. Sihdob se ga spomnivši sem po njem zvedaval in od terdih Slovincov zvedil, da še kraj Pesnice, Ščavnice in spodnje štajerske Drave čerstvo živi in še ima več gnan*). Reče se tudi: na moj van, na tvoj van itd. Postavimo: „Ne vemo kaj bi?“ „No, na božji van bomo le šli, začeli.“ — „Prosim te, pojdi, pojdi — na moj van.“ „No veš, bi ne šel — pa na tvoj van grem.“ — Kaj vse pomeni tedaj beseda: van? „Na van božji“ pomeni gotovo: v imenu božjem, pa kaj še drugega? Jeli tudi: na božje ime? ali na odobrenje, poterdenje, privoljenje božje? itd. „Na moj,“ „na tvoj van“ itd., je to: na moje, na tvoje ime? v mojem, v tvojem imenu? na moj, na tvoj račun? zá-me voljo? tebi k ljubi? Je van tudi toliko, ko pretveza? Postavimo: „Na van božje ljubezni?“ — Povejte nam to, kateri kaj bolj natanko veste ali zveste od tega.

Ravno tako sem tudi svoje dni čul reči terdo Slovenko: „Ta vinograd je obu bratu“. Gotovo še ta dvobrojni

*) „Gnana“; — „moj gnana“ mi je tisti, ki ima z meno isto kerstno ime.

rodovnik tudi drugod sém ter tjé živi. Bi ga umne ušesa od starih ljudí zaslišale in mladim spisavcom dokazale, da se ta biser ne pogubi!

Dr. J. Muršec.

Nekoliko redkih besed iz Pohorja na Štajarskem.

Tega, teha, eine Hütte; dobra, eine wasserreiche Gegend; pen, Bergspitze; Penoje, ves po bregovji; kob, ceb, Bergrücken, mons longe extensus; Penč, Cebe, imena pohorskih kmetov; labrast in žlabrast, loquax, geschwätzig; Laber, ime pohorskega kmeta; skarb, skrab, skrob, locus gibbosus, flexuosus; Skrobot, ime pohorskega kmeta; katati, kotati, pugnare, primeri cirkvenoslov. kotora pugna; sôt, planinska pot, Sotelšek, ime pohorskega kmeta; gara, ime ovce, garje, Schafkrankheit; vertep, Grotte, tudi parma; lam, lem ulmus; Cita, Rand des Baches; Litavšek, ime pohorskega kmeta; art Felsenspitze, Artišnik, ime kmeta; mal, mel, collis; Mauc — Malc, ime kmeta vitanjske fare; dunoti, schlagen, die Erde in einen Haufen zusammen werfen; namen — ramen, stark, kräftig, Namoš, ime staroteržkega kmeta, reta — kankole, ein zweispänniger Handwagen; Sôten-močen tudi sonten, Sontak, Sontič, lastne imena; bogor, tumor, Geschwulst; kassen, lästig, odiosus, kunj, collis, Gipfel; kurja ert, ime brega v laški fari.

Tukaj še pristavim besedo, ktero sem v Središči na horvatski meji čul: hahar, tortor. Kuzmič v svojem slovenskohorvatskem svetem pismu ima hohor, tortor, Peiniger, trinog; gonda, Schweinfutter okoli Selnic.

Fr. Pohorski.

Iz potne bisage.

Prijazni dopisi do strica Bercka Dragana v Verbovcu.

XIV. Pismo.

Dragi stric!

Zapustivša dragi Bled sva se s prijateljem Miloslavom podala na zapadno mejo kranjske dežele. Jaz sem samo hotel priti do Savine, in sedaj pregazujem kranjsko zemljo od njene iztočne do njene zapadne meje, od visokih Snežnikov do stermega Manharta.

Cesto iz Bleda do Manharta je že naš spoštovani gospod Levičnik popisal tako lepo, da se ne upam, ga s svojim popisom prekositi. Berite tedaj, dragi stric! njegov potopis od Ljubljane do Bele peči v „Novicah“ leta 1856; še enkrat berite in milujte svojega unučiča, da je tako srečen bil, pohajkovati po tako lepih dolinicah, gričih, homcih, jarugah, šlutah — po gladkih, zelenih livadah in po špicastem, grudastem kamenji, kraj srebernih potočičev, in čez neprijetne jame; milujte svojega unučiča zavoljo njegove sreče, da je hodil in se vozil po jeseniški dolini, o kateri Valvazor nepravilno piše: Derselbe (Asslinger-Boden) liegt an der Sau zwischen hohem Schneegebirge, reicht von der Steinbrucken bis Mojstrana hinauf nach der Sau 3 starke Meilen weit. Hier ist's nicht, dass unterschiedliche Böden und Thäler zwischen eintreten: aber weil selbe wenig merkwürdiges begreifen und derselben ihre Beschreibung dem Leser mehr Eckels, denn Appetits und Lusts erwecken dürfte itd. Potem gré večerjat, po večerji spat, da drugi dan spet na novo začne po takošnem redu živeti. Večkrat se prijateljske družbe zberejo, in obišejo bližnje okolice — romantični Bohinj, veličastveni slap Peričnik, nekteri plazijo, kateri so bolji junaci, na visoki Stol itd.

Najpervlje, ko čez breg iz Bleda na poštno cesto, ktera derži čez Koren na Koroško, prideš, je koroška Bela ali v „Amtssprache“ Karner-Vellah. Slovenci so reke radi imenovali po vodini barvi, zato imamo tudi reko: Černo. Nemški „touristi“, ko bodo brali na srejski tabli

„Kärner-Vellach“, bodo hitro terdili, da so tukaj nekdanj sami terdi Nemci stanovali, ali pa, da so Nemci Belo na noge postavili, saj „ach“ po nemškem pomenjuje: vodo, toraj Vellach = Villach, to je: „Viel Wasser“.

V glavnem mestu kranjske vojvodine živijo „Laubacheri“, kateri bodo to učeno mnenje podpirali, in kmali bodo korespondencije letele v mnoge nemške časopise pod raznimi „Chiffami“, čeravno so vse iz ene roke. Ti bodo novo etimologično odkritje raztrobljali po svetu in gospod Wuttke na Lipskem bode skakal samega veselja, da so proti iztoku spet našli vasico, ktera je hčerka tiste nemške kulture, ktero nekteri prenapetneži po sili hočejo vriniti vesvoljnemu svetu!

Legi koroške Bele je za res bela, al stran življenja je črna. Bog vari, da bi hotel naravnost Belance žaliti! Jaz pod „černo stranjo“ življenja le razumem debele žulje, s katerimi si prebivavci te okolice svoj vsakdanji kruhek služijo. Ako človek prebivavce Kranjskega primerja s prebivavci v zgornji in doljni Avstrii, bo lahko spoznal, da Kranjec mora za 100 procentov več delati, da si kaj prisluži, in še za 50 procentov poleg vsega tega slabeje živet.

Na Savi so fužine Ruardove. Oprava teh fužin je izverstna, in smejo se zraven baron Cojzovih med prve v kranjski deželi šteti.

Po Savi pridejo Jesenice. — Ime imajo po jesenih, katerih tukaj obilo rastejo. Njih cerkev je še iz l. 1523. Med hišami se odlikujete posebno dve, in sicer pošta in pa rojstni dom občespoštovanega sedanjega ljublj. general-vikarja. Na Jesenicah smo se vsi v Savi kopali. Stric! šembrano merzla je „bistra Sava“. Kmali potem smo se vsedli h kosilu, ker so se nam že zlo pajčevine delale po trebuhu. In zakaj bi človek v teh krajih tudi veliko „apetita“ ne imel, kjer je taka čista sapa in taka bistra voda! Reči pa tudi moram, da nam je pridna gospodinja na „pošti“ prav dobro kosilce napravila.

Od Jesenic do Mojstrane ni nič imenitnega. Vas Mojstrana stoji ob otoku romantične doline. Vprašal sem starega možaka: zakaj se ta vas veli Mojstrana; on mi odgovori: „ker so tukaj nekdanj bili sami žebjarji, pa vsi mojstri“. Baral sem tudi po imenih gor, in goro na desni mi imenuje: Grašišče, gori na levi pa Mižakva, ne Možakva, — iz korenike mig „aquam effundere“, toraj Mižakva „mons aquam effundens.“

Cesto od Mojstrane do Kranjske gore je spet gosp. Levičnik tako živo in resnično popisal, da iz serca želim, naj bi vse kraje prelepe kranjske dežele obiskal in njih okolice nam s svojim vestim peresom popisal. Njemu ne uide noben griček, noben potočič; vse kar čuteče serce razveseljuje, zna v lepi gladki besedi povedati. Živio! Kranjska gora je prijetna vas s farno cerkvijo in s sedežem okrajnega glavarstva. Kraj je merzel in prebivavci so samo tri mesce tako srečni v celem letu, da jim ni treba kuriti. Obiskal sem častitljivega gospod farmeštra S. Vilfana, pridnega domoljuba, kateri so Vam, dragi stric, znani kot izurjen spisovatelj bogoslovnih reči. Tudi mamko enega mojih šolskih tovaršev sem obiskal, ktera so mi sporočili ljubemu sinku povedati: „da bi kar neroden ne bil.“ „Neroden biti“, tukaj pomenjuje „ausarten, aus der Art schlagen“. Ker Kranjci e radi za a izgovarjajo, na priliko nikar na hodi“ ali na boš prišel“ itd. ni čuda, da prosti bravci „Novic“ ne razumejo, če one govore od narodnih reči.

Dalje gori od Kranjske gore izpod sivega verha Punca imenovanega izvira bistri potok Diža, ki se pa skoro pod zemljo zgubi. On napolnuje s svojo vodico korensko jezero in prekersti tu ime iz Diže v Savo. Gospod Levičnik me je pri popisu te okolice vprašal, kaj Diža pomenjuje.

Čudovitna reč! Verh se veli: Punca. Punca se na Pohorji (tudi na Kranjskem Vred.) veli devica, hor-

vatski puca, deklina, punčica, der Augapfel, primeri gerški *zovon* „Mädchen“, divica, in pa „Augapfel“. Eden solčavskih verhov se veli: Divica, toraj Punca = Divica. Diža pa po Pohorji se veli „perilo“, to je „menstruatio“. Stari arjanski narodi so si gore, posebno, ktere so bile rade z dežnimi oblaki pokrite, imenovali device, punce, toraj gerško tečevino: Dižo. Beseda je ene korenike z besedo dež „das flüssige, befruchtende“, to pomenjuje tudi ime Sava od korenike su, „stillare, conspergere“, pa tudi „generare, gignere“. Tudi Nemci so gore radi imenovali device, punce, na primer: Die Jungfrau na Švicarskem.

Pri Ratečah na desno sva se z dragim prijateljem Miloslavom podala k Manhartovim jezerom. Preden se v šumo zgubiva, še oberneva oči na svete Višarje. Cerkvica je pred nama stala v poslednjem svitu večernega solnca. Kakor slavni poljski pesnik A. Mickiewicz v svojih prekrasnih sonetih popisuje čute Čerkeza, ko zagleda svoj sveti Čatirdag in drugega ne izreče kakor: Ah! — takošna se je tudi nama godila. Nič ne velja nemška prislovica „Der Mensch lebt vom Menschen“, „človek živi od človeka“. „Človek živi od Boga“ — pravi Slovenec, in ta je resničniša. V duhu sem premišljeval jezera pobožnih romarjev, kateri so iz onega svetega mesta pogledali gori k očetu luči in blagoslovil sem vsakega, kateri je hodil na svete Višarje iz svetih namenov.

Iz mojih misel me izbudi bobnajoči potok, kateri iz prvega jezera bobni čez terdo skalovje med zelenim germičjem. Pervo jezero se razliva od jutra proti zapadu trivoglo-podolgasto. Juhe! zakričim po večernem mraku in odgovarja mi četirikratni jek. Slava Slovencom! zakričim drugokrat, in odmeva mi čarobnoglasna jeka: Slava! Malo po skalnatem klancu sva stopala z bratom Miloslavom naprej in zagrinjalo doline se nama spet odgerne in pred nama v okrogli kernici se razliva — drugo jezero. Ravno v sredi podolgaste okrogle doline stermi orjaški Manhart*) 8460' visok, ktere ga lahko od nog do glave človek pregleduje. Tukaj sva se z Miloslavom na pečine vsedla in vsak je tiho v večernem mraku se prepustil svojim mislim. Meni se je godilo, kakor pesniku, ko je popeval:

„Tief im Walde sass ich
Und die Welt vergass ich,
Die nie mein gedacht.
Mich in mich versenkt' ich
All mein Sinnen lenkt' ich
In des Daseins Schacht.“

Ni se ganila ne ena stvarica. Še le, ko se je začelo terdno mračiti, so prileteli črni krokarji in so iskali v votlinah Manhartovih prenočišča. Po jezeru pa sva čula plavati vodne race in njihov vrisk je nemilo se razlagal po dolinici. Rečem Miloslavu: Čas je, da se verneva spet nazaj v Kranjsko goro; al tudi njega je začarala ta okolica, kateri ni kmalo para. On mi je oponašal mojo nemirnost in nevtralnost, jaz pa sem mu zapel:

Froh im Morgenschimmer
Zieht ein Wand'rer aus,
Aber Abends immer
Möcht er sein zu Haus. —

Da bi nama bila svetila blede luna z Manharta, bi rad bil ostal celo noč kraj jezera; al tako v temi, in še v soseščini medvedov, je vendar treba na dom misliti. Še le po desetih zvečer sva prišla spet v Kranjsko goro in po serkljeji čverstega beljaškega piva (ola), sva se podala v Morfejevo naročje. Z Bogom, dragi striček! Pozdravlja Vas iz visokega Gorenskega Vaš Vicko.

*) Manhart = lunin les, primeri nemški Manhartsberg pri Rimljanah lunae sylva, od staronemšk. man mesec, in hart, les, zato „Thurn am Hart“ turen nad lesom.